

Betreft: reactie DEM Handelingsperspectief Energietransitie

Zaaknummer: Z/19/1462775

Leiden, 19 februari 2020

Geachte leden van het College van Burgemeester en Wethouders,

Duurzame Energie Merenwijk heeft met belangstelling het Handelingsperspectief Energietransitie en de bijbehorende stukken gelezen. Als bewonersinitiatief hebben wij als doel in 2035 te wonen in een Merenwijk die geen aardgas meer gebruikt. We juichen dan ook elke stap toe die ons daar dichterbij brengt en willen daaraan graag in goede samenwerking een bijdrage leveren.

We erkennen dat overheden, als het gaat om de energietransitie, te maken hebben met veel onzekerheden en dat dat het lastig maakt concreet beleid uit te stippelen. Het gevaar is dan groot om met algemene, weinig specifieke plannen te komen. Dat zien we terug in het Handelingsperspectief. Vergeleken met de Transitievisie van 2017, waarmee Leiden zich destijds, vergeleken met veel andere gemeentes, als voorloper opstelde, constateren we betrekkelijk weinig vooruitgang in de gemeentelijke plannen. We missen specifieke en concrete plannen waarmee de gemeente Leiden de grote ambities wil realiseren. We hadden gehoopt op iets meer sturing en regie.

Duurzame Energie Merenwijk ziet de energietransitie niet als iets dat ons wordt opgedrongen door het Klimaatakkoord, maar als een serieuze kans om keuzes te maken waarvan onze leefomgeving beter wordt. Daarom hebben we in de afgelopen anderhalf jaar veel energie gestoken in het ontwikkelen van een concreet handelingsperspectief voor de bewoners van onze wijk. Een groot aantal huizenbezitters is inmiddels met onze hulp praktisch aan de slag gegaan met het verduurzamen van hun woning – een eerste stap op weg naar een aardgasvrije wijk in 2035. Daarnaast hebben we de eerste stappen gezet voor het formuleren van een wijkenergieplan, dat de bewoners inzicht moet geven in de mogelijkheden die onze wijk heeft om in 2035 daadwerkelijk van het aardgas af te gaan; dat is immers ook het plan van de gemeente Leiden voor de Merenwijk en daar sluiten we graag bij aan.

We hebben ons behoorlijk in dit dossier verdiept en een helder idee ontwikkeld van wat er nodig is om met onze wijk de gemeentelijke doelen te bereiken. Omdat wij graag een constructieve bijdrage leveren aan die doelen, doet Duurzame Energie Merenwijk hieronder 5 suggesties voor concreter en steviger beleid waarbij bewoners nauwer betrokken kunnen zijn. We hopen van harte dat het College deze suggesties wil meenemen in het voorgenomen beleid en de uitvoering daarvan. We nodigen u van harte uit om hierover met ons in gesprek te gaan, zodat we kunnen kijken hoe we samen de energietransitie kunnen versnellen.

1. Geef meer sturing, steun en duidelijkheid

De plannen van de gemeente voorzien in een uitbreiding van het warmtenet in het zuiden van de Merenwijk en in elektrificatie op eigen initiatief voor de noordelijke helft. De Merenwijk bestaat voor ongeveer tweederde uit eigen woningbezit. Voor de eigenaars van deze huizen, die grotendeels niet van het warmtenet zullen profiteren, is het onduidelijk wát er van hen verwacht wordt en wat dat zal gaan kosten. Tegelijkertijd is er grote interesse (en bereidwilligheid) om stappen te zetten in het verduurzamen van woningen. Dat is wel gebleken op een informatieavond in mei van afgelopen jaar, waar ruim 200 belangstellenden op af kwamen. De adviezen en campagnes via de GaGoed-website en de inzet van het Duurzaam Bouwloket zijn constructieve stappen om huizenbezitters te helpen, maar zijn ook vrijblijvend en leiden tot onvoldoende en versnipperde maatregelen. In de Merenwijk zijn zo'n 4.000 woningen in eigen bezit en hoewel Duurzame Energie Merenwijk hard werkt om al deze woningeigenaren te bewegen tot verduurzamingsmaatregelen, is de opgave te groot voor een relatief kleine groep vrijwilligers. De hulp van de gemeentelijke wijkenergieambassadeurs is welkom en van grote waarde, maar ook voor hen geldt: het zijn vrijwilligers en het is niet realistisch om van hen te verwachten dat ze deze opgave op hun schouders nemen. De gemeente moet hierin nadrukkelijk verantwoordelijkheid nemen en de weg wijzen.

Het voorstel van DEM: breid de door het Duurzaam Bouwloket ontwikkelde huizentypeaanpak uit tot alle woningtypes in de Merenwijk. Rol deze methodiek planmatig, straat voor straat uit met inzet van gekwalificeerde, professionele en betaalde krachten. Er zijn inmiddels voldoende bedrijven en organisaties die hierin kunnen ondersteunen. Neem hierin als gemeente de regie, laat bewoners weten wat de gemeente wil bereiken en wat hun aandeel daarin is. Wees consistent in het verstrekken van subsidie dan de afgelopen jaren het geval is geweest, zodat mensen durven te investeren vanuit de zekerheid dat ze hun maatregelen kunnen betalen.

2. Verplicht corporaties ambitieuzer te zijn in hun structurele verduurzamingsplannen en om hun huurders te helpen de kosten van de energietransitie te beperken.

Circa een derde van de woningen in de Merenwijk bestaat uit huurwoningen. Een deel daarvan staat in kwetsbare buurten waar bewoners van sociale huurwoningen naar verwachting grote problemen zullen krijgen om de stijgende energiekosten op te brengen. Huurders zijn bovendien afhankelijk van hun verhuurder als het gaat om het aardgasvrij maken van hun woningen. DEM constateert dat de verduurzamingsambities van sommige corporaties onnodig vertraagd worden doordat die gekoppeld worden aan ver in de toekomst gepland groot onderhoud, en langetermijnplannen voor sloop en nieuwbouw. Hierdoor blijft grootschalige isolatie en overschakelen op andere warmtebronnen uit. Maar ook kleinere, betaalbare maatregelen (tochtstrips, radiatorfolie, gedragsverandering) die leiden tot een lager verbruik en een lagere energierekening, worden niet structureel aangeboden.

Voorstel van DEM: Verplicht Portaal, Ons Doel en De Sleutels om hun huurders in staat te stellen mee te gaan in de energietransitie. De woningcorporaties moeten duidelijk maken wat hun verduurzamingsplannen zijn met hun bezit in de Merenwijk en hoe ze hun huurders gaan helpen met een range aan maatregelen, variërend van kleine, betaalbare maatregelen tot omvangrijke verduurzamings- en onderhoudsplannen. Bij dat laatste moeten ook woningbezitters in straten met

gespikkeld bezit worden betrokken, door bijvoorbeeld toegang tot gunstige financieringsregelingen voor isolatie.

3. Houd flexibiliteit in de ontwikkelingen van plannen

Een mogelijke aansluiting op de warmteleiding vanuit Rotterdam speelt een belangrijke rol in de transitieplannen van de gemeente. Er zijn zeker voordelen te noemen voor deze oplossing. Tegelijkertijd gaat het om een zeer grootschalig project dat vraagt om enorme investeringen en weinig flexibel zal zijn. Er zijn ook zorgen over de duurzaamheid van de warmte die hiermee beschikbaar komt en over de wenselijkheid van de langdurige concessies die afgegeven zullen worden aan energiebedrijven. DEM vreest dat de eenzijdige keuze voor aansluiting op het warmtenet de ruimte verkleint voor serieus onderzoek naar toekomstige andere, lokale, flexibele en meer duurzame oplossingen.

Voorstel van DEM: Houd nadrukkelijk ruimte in de plannen voor een mix aan oplossingen. Sluit geen wegen af door uitsluitend te focussen op de warmteleiding uit Rotterdam. Voor grote delen van de Merenwijk zijn lagetemperatuurwarmtenetten een veel logischer keus omdat ze kansen bieden voor initiatieven van onderop en coöperatief ontwikkelen. Het uitvoeren van pilots moet een essentieel onderdeel van de plannen zijn.

4. Maak een wijkenergieplan *samen* met bewoners

De energietransitie is alleen haalbaar als gemeente en bewoners nauw samenwerken aan gemeenschappelijke doelen. Daarvoor is een concreet plan voor participatie nodig, dat start bij de al in de wijken aanwezige motivatie en energie: bij actieve bewoners. Duurzame Energie Merenwijk constateert dat daarvan nog geen sprake is. We zijn blij met het incidentele overleg dat we met vertegenwoordigers van de gemeente hebben, maar het ontbreekt aan een structurele, op gelijkwaardigheid gebaseerde samenwerking. Als die er was geweest, hadden alle verschillende bewonersinitiatieven in Leiden (ook in onder andere de Vogelwijk en de Burgemeester en Professorenwijk) die diep geworteld zijn in de wijk, een bijdrage kunnen leveren aan een Handlingsperspectief en een Uitvoeringsagenda met veel meer concrete aanknopingspunten.

Het voorstel van DEM: geef mensen een stem in de keuzes die de komende jaren gemaakt gaan worden bij de overstap van aardgas naar andere bronnen. Start een proces *samen met bewoners* om energiescenario's en een breed gedragen wijkuitvoeringsplan te maken. Geef mensen de gelegenheid om hun zorgen en ideeën te delen en verwerk die in het wijkplan, zodat de energietransitie zich niet over hun hoofden heen voltrekt. Ga hiervoor een structurele samenwerking aan met initiatieven in de wijk zoals DEM, bijvoorbeeld op basis van een concrete samenwerkingsovereenkomst met helder geformuleerde doelen.

5. Neem plannen voor coöperatieve opwek op in het gemeentelijk beleid

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit op land gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven). 50% lokaal eigendom (ook voor warmte) is een belangrijk middel om draagvlak voor de energietransitie te versterken, want hiermee blijven de baten van een project in de regio en profiteert de omgeving ervan. Met andere woorden: de ambities van de gemeente Leiden zullen makkelijker te realiseren zijn wanneer bewoners en bedrijven de ruimte krijgen zich coöperatief te organiseren en mee te denken en te praten over de plannen die de gemeente ontwikkelt. De

regionale coöperatie Rijnland Energie is een goed voorbeeld van hoe dat kan werken. Bovendien zijn coöperaties een goed middel om de monopoliepositie van grote marktpartijen te doorbreken, die nu vaak veel te sturend zijn in de keuzes die gemaakt worden voor de energietoekomst van onze stad.

Het voorstel van DEM: zoek de samenwerking op en biedt ondersteuning aan lokale initiatieven als Zon op Leiden die werken aan een coöperatieve invulling van de energietransitie waarin bewoners zeggenschap en eigenaarschap krijgen. Ontwikkel plannen voor duurzame bronnen in nauwe samenwerking met bewoners die zich verenigen in coöperaties. De gemeente heeft niet alleen belang bij coöperaties met het oog op draagvlak, maar ook, vanuit het Klimaatakkoord, een verantwoordelijkheid om die partijen de ruimte te geven.